

Україна у фокусі

27 січня – 2 лютого

2014 року

ЗМІСТ

I. Огляд політичних подій за тиждень	3
II. Аналітична довідка.....	6
Відставка уряду Миколи Азарова: олігархи на марші.....	6

I. Огляд політичних подій за тиждень

27
січня

У неділю вночі відбулися масові розгони низки мітингів у регіонах. Під час атаки на мітингувальників міліція діяла за участю «тітушок» – молодиків спортивної статури, яких за гроші правоохоронці залучають до розгону учасників мітингу. Наймасштабніші силові акції пройшли у Дніпропетровську та Запоріжжі – там під час розгонів були поранені та затримані десятки мітингувальників.

Завершився черговий багатогодинний раунд перемовин з урегулювання політичної кризи в країні, в якому від опозиції брали участь Віталій Кличко, Олег Тягнибок, Арсеній Яценюк, а від провладної сторони Віктор Янукович, Андрій Портной і Олена Лукаш. За результатами зустрічі сторони дійшли згоди проголосувати Закон України «Про амністію», скасувати ухвалені 16 січня так звані «диктаторські» закони. Обговорювалось питання й щодо можливості повернення до Конституції 2004 року. Переговори триватимуть.

28
січня

Прем'єр-міністр України Микола Азаров подав у відставку. Про це повідомила прес-служба Кабінету міністрів України. В заяві Азарова йдеться про те, що він ухвалив таке рішення «заради мирного врегулювання конфлікту». Виконувачем обов'язків глави Кабінету міністрів буде перший віце-прем'єр Сергій Арбузов.

Прийнявши відставку прем'єр-міністра Миколи Азарова, Президент відправив тим самим у відставку весь Кабінет міністрів. Всі діючі члени Кабінету міністрів України продовжуватимуть працювати на посадах і здійснюватимуть покладені на них повноваження до звільнення з посад у встановленому Конституцією України порядку. Це може тривати 60 днів.

Народні депутати скасували низку законів, ухвалених голосуванням руками 16 січня 2014 року. За відповідне рішення проголосував 361 народний депутат. Таким чином, депутати скасували дев'ять з дванадцяти так званих «диктаторських» законів. Як відомо, найбільше обурення опозиції і Майдану викликав закон України «Про судоустрій і статус суддів» та процесуальних законів щодо додаткових заходів захисту безпеки громадян, який, зокрема, встановлював істотні обмеження свободи слова та масових зібрань, передбачав кримінальну відповідальність за так звану «екстремістську діяльність».

29
січня

Верховна Рада ухвалила провладний закон про амністію, проект якого вніс народний депутат-регіонал Юрій Мірошниченко. Закон у його редакції зобов'язує правоохоронців звільнити від кримінальної відповідальності всіх затриманих учасників масових акцій протесту, однак за умови звільнення захоплених адміністративних будівель у Києві та регіонах і розблокування вулиці Грушевського впродовж 15 днів. Депутати від Партії регіонів вважають документ «компромісом». За закон віддали голоси 189 регіоналів із 204-х, всі комуністи (30 голосів) і 11 з 43-х позафракційних депутатів.

Опозиція заявила, що ухвалений варіант закону про амністію не відповідає умовам протестувальників. На Майдані наполягають на звільненні учасників акцій без жодних умов і кажуть, що не збираються покидати жодної із зайнятих будівель і територій.

30
січня

Парламентська асамблея Ради Європи ухвалила резолюцію щодо ситуації в Україні, в якій засудила ескалацію насильства під час протестів, що призвела до щонайменше 5 жертв. Українську владу закликали вступити у відкриті та ефективні переговори з опозицією, щоб віднайти широкий консенсус. А Росії нагадали про зобов'язання відмовитися від тиску на інші країни. Згідно з документом, питання санкцій відносно української влади можуть розглянути у квітні, якщо в Україні триватимуть порушення прав людини і у разі силового розгону Майдану.

Лідер Автомайдану Дмитро Булатов, який зник в ніч з 22 січня, знайшовся в селі Вишеньки Бориспільського району під Києвом. Як розповів сам активіст, невідомі били його, кували, порізали йому вухо та навіть розпинали, проколовши долоні. Булатов не знає, хто його викрав, але зауважив, що чоловіки розмовляли з російським акцентом. Після тривалих катувань активіста вивезли та викинули з машини. Чоловік вийшов самотужки до села, де його побачив один з місцевих жителів. Від нього Булатов подзвонив своїм друзям, які забрали його в Київ. Наразі активіст перебуває в клініці «Борис».

31
січня

Президент підписав закони про амністію учасників акцій протесту та про скасування ухвалених 16 січня «законів про диктатуру».

У ЄС та США закликали українську владу відреагувати на викрадення та катування активістів Майдану, як у разі з Дмитром Булатовим та Ігорем Луценком. Зокрема, про це на своєму Twitter написав єврокомісар з питань політики добросусідства Штефан Фюле.

Відповідну заяву зробила й міжнародна правозахисна організація Amnesty International. Правозахисники наголосили, що знайти вихід з кризи буде дуже складно, поки трапляються подібні злочини проти організаторів протесту. Вони закликали українську владу негайно розпочати розслідування справи Дмитра Булатова і притягнути до відповідальності тих, хто скоїв цей варварський злочин проти відомого організатора протестів.

Активістів Євромайдану і Автомайдану Олексія Гриценка, Сергія Кобу та Дмитра Булатова оголошено у розшук. Відповідне оголошення розміщено на сайті МВС. Активістів розшукують згідно зі статтею Кримінального кодексу як підозрюваних за фактом організації масових заворушень. У базі МВС зазначено, що активістам, зокрема Дмитру Булатову, обрано запобіжний захід «утримання під вартою».

Радикальне об'єднання «Правий сектор» та ветерани-афганці закликали до поновлення переговорного процесу та заявляють про своє бажання стати третьою стороною у переговорах з урегулювання кризової ситуації в державі.

Про це заявив один із лідерів об'єднання «Правий сектор», провідник ВО «Тризуб» імені Степана Бандери Дмитро Ярош. Необхідність взяти участь у переговорах радикали мотивують тим, що влада й опозиція не досягають ніяких домовленостей з врегулювання надзвичайної ситуації в державі і підводять країну на межу війни.

1
лютого

У Харкові відбувся Всеукраїнський зліт керівників первинних організацій Партії регіонів, на якому було створено Всеукраїнський громадський союз «Український фронт». Мета організації – вимагати «повного і беззастережного та без всяких умов звільнення захоплених будівель, споруд, вулиць і площ у всіх регіонах України, а також відведення з вулиць екстремістів, які, забарикадувавшись, тероризують населення міст». За словами ініціатора створення об'єднання, голови Харківської обласної організації Партії регіонів Михайла Добкіна, «Український фронт» хоче приєднатися до переговорів опозиції і влади на протипагу об'єднанню «Правий сектор», який також напередодні висловив бажання включитися в переговорний процес.

Виконувач обов'язків міністра закордонних справ Леонід Кожара на конференції з безпеки у Мюнхені заперечив факти катування лідера Аавтомайдану, заявивши, що Дмитра Булатова ніхто не бив, що Києвом ходять терористи, а міліція нікого не чіпає. Проте заяву экс-міністра зворотними фотодоказами проілюстрував Віталій Кличко, а європейська спільнота, в свою чергу, посвідчила свою добру обізнаність на українських справах.

2
лютого

На Майдані Незалежності в Києві відбувся інформаційний мітинг, на який попри сильні морози, прийшли тисячі людей. Лідери опозиції проінформував присутніх, що за останні кілька днів із тримання під вартою звільнено вже 122 активісти, але ще 116 людей залишаються незаконно заґратованими. Одним із завдань Євромайдану і надалі залишається звільнення Юлії Тимошенко. Зі сцени майдану прозвучало й те, що наступного тижня опозиція вимагатиме у Верховній Раді скасувати закон про амністію, прийнятий більшістю Віктора Януковича, що злочини проти українських активістів розслідуватиме європейська комісія, а лікування лідера Автомайдану Дмитра Булатова погодилась взяти на себе Німеччина.

За останні три доби в Києві було спалено близько 40 приватних автомобілів. Здебільшого постраждали автівки учасників Автомайдану. Усі підпали здійснювались у нічні години. У МВС ще досі не назвали підозрюваних у підпали автівок.

II. Аналітична довідка

ВІДСТАВКА УРЯДУ МИКОЛИ АЗАРОВА: ОЛІГАРХИ НА МАРШІ

28 січня прем'єр-міністр Микола Азаров подав у відставку, яку Президент Віктор Янукович прийняв пізніше увечері. Того ж дня Верховна Рада абсолютною більшістю голосів проголосувала за скасування низки законів 16 січня, що серйозно обмежували права людини. Наступного дня в результаті довготривалих переговорів і відвідин парламенту Президентом більшість у складі Партії регіонів (ПР), Комуністичної партії (КПУ) та кількох позафракційних депутатів ухвалила закон «Про усунення негативних наслідків та недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань», яким передбачається амністія усіх затриманих і засуджених активістів Майдану та учасників подій на вулиці Грушевського в обмін на звільнення протестувальниками всіх адміністративних будівель у країні та вулиць і площ Києва. Парламентська опозиція і учасники Майдану, які вимагали звільнення всіх арештантів і ув'язнених без будь-яких умов, назвали ухвалений закон несправедливим і відмовилися його виконувати.

Чим були зумовлені коливання в поведінці президентської команди минулого тижня? Чого можна очікувати найближчим часом?

Добровільна відставка Миколи Азарова 28 січня стала ще однією подією протягом більш ніж двомісячного конфлікту в Україні, яку було досить важко передбачити навіть за день до неї. Втім, можна висунути кілька припущень, чому вона сталася саме тепер. З одного боку, готовність Президента Януковича йти на певні – бодай формальні – поступки та певне ослаблення його позицій стали очевидними ще наприкінці минулого тижня, коли прозвучала пропозиція лідеру опозиційної партії «Батьківщина» Арсенієві Яценюку очолити уряд. З іншого боку, протягом кількох днів відтоді в самій ПР і владній команді загалом почали посилюватися дезінтеграційні процеси. Пояснити їх можна було передусім активізацією ключових провладних олігархів Ріната Ахметова та Дмитра Фірташа, які разом контролюють кілька десятків депутатів ПР. Саме

вони, скоріше за все, й вплинули на Президента Януковича, аби той погодився піти на поступку та пожертвувати Прем'єр-міністром Азаровим. Водночас навряд чи такий хід став результатом щирого бажання олігархів умиропорити протестувальників і знайти компромісний вихід із конфліктної ситуації. Цілком імовірно, що його причиною могли стати конкретні фінансові санкції чи достовірні загрози їх застосування проти бізнес-структур Ахметова і Фірташа, які почали втілювати в життя західні держави.

Острах перед санкціями так само міг спонукати олігархів вплинути на депутатів ПР, аби ті підтримали скасування найбільш одіозних законів 16 січня, яке трьома днями потому було підписано Президентом. В іншому ж Янукович не відступився від лінії поведінки, якої він намагається дотримуватися останнім часом:

максимально затягувати час, погоджуючись на дрібні поступки, однак продовжуючи наступ на своїх опонентів на інших фронтах. Відставка Азарова у цьому контексті дещо вибивається із загальної картини, однак поточна ситуація з урядом, який продовжує функціонувати у звичному режимі на чолі з новим виконувачем обов'язки – віце-прем'єр-міністром Сергієм Арбузовим – також вказує на ілюзорний характер поступок Януковича.

Наразі подальша доля уряду викликає багато питань. Зрозуміло, що за нинішніх умов посада прем'єр-міністра для Яценюка виглядає не надто привабливою. По-перше, важко повірити в те, що Янукович дозволить йому сформувати весь уряд зі складу опозиційних політиків, як того хотів би сам Яценюк. По-друге, в умовах нездатності утворити нову опозиційну більшість в парламенті такий уряд матиме великі труднощі із законодавчою підтримкою своєї діяльності. По-третє, збереження наявної конституційної моделі загрожує Яценюку як главі уряду перетворитися на цапа-відбувайла, на якого Президент «вішатиме» всі невдачі державної політики. Зрештою, існує велика ймовірність того, що Росія відмовиться продовжувати фінансову підтримку України, якщо уряд очолить будь-який опозиційний політик. Зрозуміло, що в таких умовах прем'єрство Яценюка – чи когонебудь з його колег з опозиційного табору – більше нагадуватиме політичне самогубство.

Відповідно, за нинішніх умов створення нової більшості в парламенті лишається єдиною

стратегією дій опозиції, яка дозволить їй перехопити ініціативу в політичному протистоянні. Найкращим для опозиції став би варіант заручення підтримкою як мінімум 300 парламентарів: це дозволило б повернути конституційну реформу 2004 р., що значно обмежує повноваження Президента, самостійно сформувати уряд і мати постійну підтримку в парламенті. Більше того, це стало б серйозною поразкою для самого Януковича, адже його оточення вочевидь сприйняло би звуження його повноважень як сигнал його слабкості та можливості вийти з-під його контролю. Однак такий сценарій досі залишається малоімовірним. Причина цьому вже звична – позиція ключових олігархів.

Мінливість їхньої поведінки стала очевидною вже 29 січня, коли Президент зумів переконати їх натиснути на своїх депутатів, аби ті підтримали законопроект про амністію, розроблений президентським представником у парламенті Юрієм Мірошниченком. Практично одностайна підтримка цього закону, який категорично не влаштовував опозицію і цілком очікувано викликав обурення учасників Майдану, в стані ПР засвідчила, що Ахметов і Фірташ дали вказівки своїм депутатам підтримати його. Причини того, що олігархи знову де-факто стали на шлях війни з протестувальниками, вочевидь, були того самого ґатунку, що й раніше – страх за долю свого бізнесу і статків. Цього разу, однак, джерелом страху, скоріше за все, стала Росія, яка одразу ж після відставки Азарова почала знову штучно створювати проблеми

українським експортерам на митниці та погрожувати припиненням фінансової допомоги українському урядові.

Відповідно, можна припустити, що позиції ключових олігархів і в подальшому визначатимуть поведінку правлячої команди. Дії Януковича, вочевидь, і надалі відповідатимуть єдиній меті – збереження влади будь-якою ціною, що в нинішній ситуації означає використання всього арсеналу для придушення акцій протесту в Києві та регіонах. Однак простір маневру глави держави

визначатиметься, мабуть, саме інтересами і поведінкою олігархів, які можуть обмежити або, навпаки, розширити його. Самі ж олігархи з високим ступенем вірогідності керуватимуться інтересами власного бізнесу і визначатимуть свої наступні кроки відповідно до конкретних дій і погроз США і ЄС, з одного боку, та Росії, з іншого боку. Яка з цих сторін зможе сильніше вплинути на олігархів, можливо, й визначить поведінку влади в поточному конфлікті – а отже, і вірогідні шляхи його вирішення.

Висновки

Таким чином, події 28–29 січня продемонстрували крайню мінливість у поведінці ключових провладних олігархів, які спочатку з великою ймовірністю схилили Януковича відправити Азарова у відставку, а згодом дали вказівку своїм депутатам підтримати закон про амністію, розроблений президентською адміністрацією. В обох випадках таке рішення, вочевидь, стало результатом тиску і погроз санкцій з боку іноземних держав й інституцій. Тому саме боротьба за олігархів – як з боку внутрішніх, так і зовнішніх сил – може стати ключовим моментом у подальшому перебігу та ймовірному завершенні протистояння в Україні.

«Україна у фокусі» – щотижневий інформаційно-аналітичний бюлетень Фонду «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва» (<http://dif.org.ua>).

Аналітики фонду «ДІ»:

Ірина Бекешкіна

Марія Золкіна

Юлія Ільчук

Олексій Сидорчук

Головний редактор випуску: Ірина Філіпчук